

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ
У ОБРАЗОВАЊУ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО

2024.

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Зборник радова

Уредник
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

ЖИЧКИ САБОР БИБЛИОТЕКАРА 2024

Краљево 7, 8. и 9. октобар 2024.

Организатор
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉЕВО

Програмски одбор
ДОБРИЛА БЕГЕНИШИЋ
ГОРАН ТРАИЛОВИЋ
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

АЛЕКСАНДРА ЈУРУКОВСКА

УДК 027.52:021.4(497.7)

Јавна установа Градска библиотека „Браћа Миладиновци“

Скопље (Република Северна Македонија)

a.sokolovska@gmail.com

СНЕЖАНА СТОЈЧЕВСКА

Јавна установа Градска библиотека „Браћа Миладиновци“ Скопље

(Република Северна Македонија)

snezana.stojcevska@gmail.com

ПОПУЛАРИЗАЦИЈА КЊИЖНОГ ФОНДА КАО КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНА ДЕЛАТНОСТ ПРОМОТИВНЕ АКТИВНОСТИ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ „БРАЋА МИЛАДИНОВЦИ“ КАО ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

САЖЕТАК | Рад се бави савременим изазовима јавних библиотека, као и начинима на које и библиотеке и библиотекари одговарају на њих. У правцу сталног усаглашавања са потребама данашњег читаоца, али и савременог друштва, популаризација књижног фонда и саме библиотеке захтева иновативна решења и пројекте, који ће стално подсећати да је библиотека активан и значајан културно-васпитни центар друштва. Конкретни примери, пројекти и активности спадају у домен размене добре праксе у раду библиотека, који трају неколико година или неколико сезона. Поменути текући пројекти третирају однос домаћи аутор - домаћи читаоци (македонски аутор - македонски читаоци), стратегију библиотеке као отвореног простора за културну и друштвену интеракцију и сигурно место за креативно изражавање. У једном сегменту, рад се бави и иновативним приступом и креирањем садржаја из домена неформалне едукације (просветна делатност) и стварањем нове читалачке/библиотечке публике. Кроз референце и подсећања на историју и традицију Одељења за популаризацију књижног фонда Јавне установе Градска библиотека „Браћа Миладиновци“ - Скопље (ГБСК), текст прати и континуитет у погледу изналагања решења за повећање нивоа културе читања код различитих генерација.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | културни центар, отворени приступ, позиционирање, мост између аутора и читалаца, едукативни центар, креативно изражавање, треће место, култура читања

УВОД

Један од највећих изазова данашњих библиотека је да остану атрактивно и активно место за посетиоце/читаоце и важан сегмент културно-друштвеног живота једне заједнице. Управо ови изазови подстичу библиотекарe да стално преосмишљавају своје задатке, траже одговоре на савремена питања, али и да траже начине да допру до данашњег читаоца. Дефиниције библиотеке као информационог и културног центра слојевито се граде новим аспектима. Без обзира којој врсти припадају библиотеке данас, више него икада, неометано преосмишљавају своје постојање, функционисање и одрживост.

Романтичне дефиниције *чуvara њисменосџи и меморије/џамђења* захтевају сталну реактуелизацију, промоцију, подсећање и видљивост, што је посебно деликатно за малу културну средину каква је Македонија. Надовезују се теме о култури читања, атрактивности књига у односу на дигиталне алатке и уређаје и доступност информација на само један клик.

Ништа ново се неће рећи ако се каже да се библиотеке данас између осталог баве и књигама, јер је број услуга и активности које библиотеке широм света нуде заиста бескрајан. Иновативност у осмишљавању, реализацији и одрживости тих услуга и догађаја је још један изазов у низу.

У ствари, о иновативности као што је *modus vivendi* савремених библиотека говоре многи радови и конференције које организује IFLA, укључујући и тему *Журнала* бр. 46 из 2020. посвећеног менаџменту знања и библиотекама. У њему, ауторке Леда Бултрини (Leda Bultrini) и Вилда Нуман (Wilda Newman) кажу: „У свету који се непрестано мења, иновација је кључни фактор за успех, па чак и опстанак организација/институција. То важи и за библиотеке, односно подједнако за профитне и непрофитне организације. Библиотеке то могу и треба да схвате и прихвате како у свом интерном раду, тако и у укупној одговорности коју имају према друштву и заједници. Утуда њихов однос према иновативности има двојно значење или тежину: да преиспитају себе и свој рад, али и да буду носиоци иновација у друштву којем служе“. (прим. прев.)¹

¹ IFLA, *Knowledge management and library Journal: Innovation in a changing world*, Vol. 46 No.1, 2020, pristup 31. 7. 2024, dostupno na:URL: https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/341/1/ifla-journal-46-1_2020.pdf.

Текст се задржава на два носећа програмска пројекта ЈУ Градска библиотека „Браћа Миладиновци“ Скопље за подизање културе читања и позиционирање ГБСК као атрактивног културног центра у главном граду Македоније. Заправо, сви актуелни пројекти су само наставак и адаптација, модернизација функције библиотеке која 2025. године обележава 80 година постојања. О њеном месту и значају у македонском друштву говори и податак да је одмах по ослобођењу Скопља, марта 1945. године, донета одлука о оснивању библиотеке у граду. Након претходно обављених припрема, 15. новембра исте године, библиотека почиње своју културно-просветну делатност, са почетним књижним фондом од 3500 публикација, од којих је 500 књига/наслова било књижевност за децу.²

Притом, и најмања компаративна анализа може показати да ове активности прате деценијску традицију ове библиотеке у приближавању књиге читаоцима, што је заправо основа за формирање посебног одељења – Одељење за популаризацију књиге/књижног фонда као дела културно-просветне делатности установе, што се може континуирано пратити од периода 1945/46.³

АКЦИЈА „ЧИТАМО САВРЕМЕНЕ МАКЕДОНСКЕ АУТОРЕ“

Идеја: Остварујући мисију скопског и македонског културно-просветног центра, али и места сећања, меморије и портала према култури, а пре свега према књижевности, Градска библиотека „Браћа Миладиновци“ Скопље је 1. 9. 2022. покренула кампању „Читамо савремене македонске ауторе“. Акција је и одговор на изазов превазилажења предрасуда које одавно владају међу читалачком публиком, па и међу самим библиотекарицама, да немамо добрих македонских аутора, односно добрих књига македонских аутора?! Пројекат је мотивисан потребом да и као аутори и као библиотекари отворимо врата нашим савременицима, и њихове књиге високо позиционирамо на полицама, односно да буду на дохват руке публици, али и самим библиотекарицама. Будући да је македонска књижевност по дефиницији књижевност на малом језику, занемаривање савремене књижевне продукције на македонском језику, на рачун стране и преведене литературе (често сумњивог квалитета или сумњивог превода без језичке редакције) може довести до далекосежних последица. Вођена тиме да савремене

² О историјату ГБСК више на: <https://www.gbsk.mk/Istorija.aspx>.

³ О историјату Одељења за популаризацију више се може видети у *Монографијата 55 години Библиотека Браќа Миладиновци* (Скопје: Градска библиотека „Браќа Миладиновци“, 2000), 39.

македонске писце треба да чита пре свега домаћа публика, кампања се темељи на озбиљној стратегији која подразумева подршку ауторима и издавачима и **македонском језику**.

Први циклус (септембар 2022 - мај 2023) је прошао одлично! Представљено је осам аутора и осам наслова, имали смо велико интересовање и подршку медија, а што је најважније - бројну публику која је почела редовно да долази на наше догађаје. У просеку, између 40 до 50 људи редовно прати догађај „Разговор с аутором“. Истовремено, кампања је добила огромну подршку свих македонских издавача, што је био подстицај за други циклус (септембар 2023 - мај 2024). У време нашег сусрета у Краљеву, ГБСК је поносно започела трећи циклус који ће трајати до маја следеће године.

Динамика: Кампања „Читање савремених македонских аутора“ одвија се у фазама кроз неколико активности: Сваког месеца библиотека предлаже **Књигу месеца**, која је доступна у свим објектима, а истовремено се промовише путем медија и друштвених мрежа. Прве недеље у месецу је „Разговор с аутором“, а на крају **Клуб читалаца** - за оне који желе да поделе своје утиске након читања дела или да се упознају с њим. Треба напоменути да разговор није типична промоција, већ простор и време за аутора, за његове дилеме, начин писања, истраживања, проблеме у професији. Врло често су ови догађаји мултимедијални и укључују музику, видео-пројекције, фотографије и редовно тумачење фрагмената од стране професионалног глумца.

Циљеви и визија: Читаоцима приближити дела савремених македонских писаца новије генерације. Библиотека треба да преиспита, подсети и оправда епитет *мост* између домаћег аутора и домаће публике. Притом, активности у том повезивању захтевају посебну инвентивност, детаљне стратегије и креирање садржаја који ГБСК чине активним и атрактивним културним центром, који посећује бројна и хетерогена публика. Као јавна библиотека сматрамо да наши читаоци треба да буду они који читају домаће писце, односно да као институција, између осталог, имамо одговорност према националној књижевности и њеном опстанку. Ово је повезано и са стварањем укуса читалачке публике, који не може и не сме бити сведен на актуелну преведену белетристику.

Иновативни интегрисани приступ: Кампања има посебну комуникациону стратегију и промоцију активности путем медија, као и путем друштвених мрежа и савремених дигиталних платформи. За потребе кампање креиран је посебан и већ препознатљив дизајн (визуелни идентитет) да би могло лакше да се комуницира са широм публиком, посебно са млађим људима. Пратећи савремене начине комуникације, али и трендове у маркетингу, као и потребе својих

корисника, библиотека је дизајн прилагодила различитим каналима комуникације: плакат, постер, дигитални флајер и фотографије погодне за друштвене мреже. „Читамо савремене македонске ауторе“ постала је препознатљива активност и на званичним профилима библиотеке и на Фејсбуку и Инстаграму, где се најављује сваки корак кампање и креирају посебни догађаји (event). За већу видљивост и промоцију користе се и кључне речи и хештези:

#ЧитамеСавремениМакедонскиАвтори #Книганамесеот #клубначитатели;
/ЧитамоСавременеМакедонскеАуторе/Књигамесеца/Клубчиталаца;

Досадашњи резултати:

- ГБСК је на сајму књига у Скопљу априла 2024. године добила признање „Промотер културе читања“ управо за кампању „Читамо савремене македонске ауторе“. Признање додељује Македонско удружење издавача (МАИ).

- Резултати са пултова: Колеге које имају вишедеценијско искуство у непосредном раду са корисницима сведоче о значајно повећаном интересовању за домаћу продукцију. За књиге „Хотел између два рата“ Александра Русјакова и „Дисомније“ Игора Станојоског имали смо листу чекања, што се годинама није дешавало домаћем аутору. Ови резултати су били одлична основа и за креирање будућих листа за откуп књига.

- Стварање/окупљање редовне публике и читалаца који се радују следећој књизи и следећем сусрету са савременим аутором. Највећи подстицај су млади људи који пронађу начин да се укључе и у интеракцији самог разговора.

- Утицај кампање на понуду библиотека, књижара у Скопљу и шире, отварање и промовисање истих и сличних иницијатива из књижара, организација и библиотека.

- Лична сведочанства и захвалност аутора за простор који добијају у библиотеци и међу читаоцима.

- Видљивост библиотеке и интерес од стране медија. Илустрације ради, током 2023. године о свим активностима у којима су доминирале активности кампање, ГБСК је имала више од 250 објава, интервјуа, прилога у свим штампаним и електронским медија.

Кампања као едукација:

- Сусрет са ауторима је едукација о начину на који аутор пише, истражује и ствара. Разговори као поглед изблиза или иза сцене. Ове информације су корисне за многе врсте публике: читаоце, издаваче, писце, будуће писце и саме библиотекарe.

- Едукација младих читалаца и љубитеља књиге, који су се придружили и као модератори Клубу читалаца. Неки од њих су покренули и друге пројекте у

библиотеци и за библиотеку, постали редовни чланови, издали своје књиге. То потврђује да фраза „Књига мења животе” – никада неће остарети и избледети, а библиотека никада неће престати да буде важан чинилац у просвећивању и образовању сваког појединца и читавог друштва.

· Едукација библиотекара – упознавање савремених македонских писаца изблиза омогућава инвентивнији приступ приликом препоручивања или представљања књиге читаоцима. Неки од најактивнијих библиотекара били су укључени и као модератори Клуба читалаца и активни чиниоци у анимирању и окупљању нове читалачке публике.

РАДИОНИЦА КРЕАТИВНОГ ПИСАЊА У ГБСК - ПРОСТОР ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ МЛАДИХ КРЕАТИВАЦА

„Инспирисани мноштвом курсева које нуде приватне академије, дошли смо на идеју да организујемо бесплатну радионицу креативног писања на коју може да се пријави свако ко жели да пише, а не само они који то могу да приуште себи. Ментор курса, писац Александар Русјаков, наравно, истакао се јер је био један од најуспешнијих аутора у кампањи ‘Читамо савремене македонске ауторе’. Кроз заједничке разговоре, буром идеја и вихором ентузијазма кренули смо на двомесечно путовање” – почетак је предговора Снежане Стојчевске у „Антологији будућности”,⁴ књизи која је најлепши резултат наше радионице Креативног писања, коју смо реализовали у периоду април/мај 2023.

О радионици:

На радионици која је била потпуно бесплатна, пријавило се око 30 средњошколаца и студената, а успешно је завршило више од половине. Кроз процес креативног писања водио их је писац Александар Русјаков, који је кроз интеракцију и постављање задатака, изазова и питања и одговора, са њима радио на писању: поезије, кратке приче, прозе, основе сценарија, драмског текста. Они су током радионице посетили и неколико културних догађаја, о којима су касније разговарали и анализирали их.

„**Антологија будућности**” („**Антологија на иднината**”) је збирка песама, прозе и есеја 23 млада креативца који су учествовали и стварали током Радионице. Ови млади људи су добили бесплатне чланске карте наше библиотеке, па су током радионице активно користили наш књижни фонд. Током Беле ноћи 1. октобра 2023.

⁴ *Антологија на иднината: поезија, проза, есеи* (Скопје, ЈУ Градска библиотека „Браќа Миладиновци”, 2024).

године добили су и централни термин у догађајима које је Библиотека организовала. Тада су заправо показали оно шта су научили током Радионице. Цео перформанс је био према њиховом сценарију и режији, а укључен је и водитељ/модератор, музички наступи. На овај начин њихова повезаност са библиотеком, као и наша визија – да ГБСК буде њихово сигурно место за изражавање – добила је конкретну реализацију. Истовремено, квалитет њихових радова био је подстицај ГБСК да у оквиру издавачке делатности у мају 2024. године објави ову антологију.

Пројекат је заокружен великом мултимедијалном промоцијом 26. јуна. Велику медијску подршку и видљивост добила је и „Антологија будућности“, као и акција „Читамо савремене македонске ауторе“. Промоције „Антологије будућности“ настављају се и даље, на иницијативу учесника. Успех књиге, као и саме Радионице, одличан је знак да се пројекти наставе и у наредним сезонама.

Градска библиотека „Браћа Миладиновци“ као јавна библиотека има задатак да буде носилац иновативности у друштву, а то подразумева сталну отвореност за културне и образовне потребе заједнице. У савременом контексту то значи стално трагање за новим начинима и методама приближавања књиге и саме библиотеке (и као објекта и као институције) савременом читаоцу, и никако другачије. Креирање садржаја који ће допрети до млађе публике је кључно за будућност саме библиотеке. Данашња деца и омладина су популација рођена и одрасла у информативном буму, у сталној дистракцији и доступности информација, што нажалост не обухвата књигу. Пројекти и догађаји који нашу библиотеку позиционирају високо на културној мапи Скопља, директан су одговор на мноштво претњи за будућност књиге. Стварање атмосфере отворености, жеље за сарадњом и стварање и пружање услова за креативно изражавање младих је примена концепта библиотеке као безбедног места, трећег места, што је посебно популарно у свим истраживањима о развоју савременог човека.⁵ Са друге стране, то је дубоко повезано са концептом континуираног и доживотног учења, просвећивања појединца и друштва. Образовна активност данас подразумева будност и укључивање промотивних, маркетиншких, менаџерских и других вештина и аспеката. Мултимедијални приступ захтева и мултифункционална решења која не заобилазе ни библиотеке као важан део постојања и опстанка једне културе/државе.

---

⁵ О библиотеци као трећем месту, после куће и радног места, више видети: Johnny Dzubak, „What Is a Third Place and Why Do You Need One?“, *Art of Charm*, pristup 14. 8. 2024, dostupno na: <https://theartofcharm.com/art-of-personal-development/what-is-a-third-place-and-why-do-you-need-one/>.

ЗАКЉУЧАК

Библиотека данас треба да буде стално на опрезу, гласно да подсећа на своју функцију, активно да учествује у друштвеним, културним и образовним процесима проналазећи савремена, нова и свежа решења за приближавање читаоцима/корисницима. У том правцу је и стратегија креирања програмских активности које ће подразумевати активно деловање у културном простору, позиционирање библиотеке у календар креативних дешавања у граду. Истовремено, традиција треба да се споји са савременошћу у интересу будућности библиотеке и будућих генерација читалаца, почевши од младих и најмлађих.

Кампања „Читамо савремене македонске ауторе“ и Радионица за креативно писање Градске библиотеке „Браћа Миладиновци“ Скопље су добар пример иновативног приступа програмским садржајима. Отвореност институције, проток идеја и људи, са акцентом на млађе, заинтересованост културне заједнице, медија и културних актера за наш рад, су неки од разлога због којих можемо рећи да је ГБСК „јатак духовних хајдука“⁶

Превела са македонског језика Нена Ристић Костовска

---

⁶ Алузија на слоган Центра за културу и библиотеке Кнић „Библиотека – јатак духовних хајдука“, доступно на: <https://centarzakulturuknic.rs/>, приступљено 14. 8. 2024.

ЛИТЕРЕТУРА

1. *Анџолоџија на цгнинати: ѓроза, ѓоезија, есеи*. Скопје: Градска библиотека „Браќа Миладиновци“, 2024.
2. Dzubak, Johnny. “What Is a Third Place and Why Do You Need One?”. *Art of Charm*. Pristup 14. 8. 2024. Dostupno na: <https://theartofcharm.com/art-of-personal-development/what-is-a-third-place-and-why-do-you-need-one/>.
3. Историјата на библиотеката. Библиотека Браќа Миладиновци Скопје. Приступ 14. 8. 2024. Доступно на: <https://www.gbsk.mk/Istorija.aspx>.
4. IFLA. *Knowledge management and library Journal: Innovation in a changing world*, Vol. 46 No. 1, 2020. Pristup 31. 7. 2024. Dostupno na: https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/341/1/ifla-journal-46-1_2020.pdf.
5. *Моноѓрафија 55 ѓодини Библиоѓека „Браќа Миладиновци“*. Скопје: Градска библиотека „Браќа Миладиновци“, 2000.
6. *Моноѓрафија 70 ѓодини библиоѓека „Браќа Миладиновци“*. Скопје: Градска библиотека „Браќа Миладиновци“, 2015.

ALEKSANDRA JURUKOVSKA
a.sokolovska@gmail.com
SNEŽANA STOJČEVSKA
snezana.stojcevska@gmail.com
Public Library - "Braća Miladinovci" Skopje
(The Republic of Macedonia)

THE POPULARIZATION OF A BOOK STOCK
AS A CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITY
PROMOTIONAL ACTIVITIES OF THE CITY LIBRARY "BRACA MILADINOVCI"
AS AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE

SUMMARY | The paper deals with the contemporary challenges of public libraries, as well as how both libraries and librarians respond to them. In the course of constant synchronization with the needs of today's reader, but also contemporary society, the popularization of the book stock and the library itself demands innovative solutions and projects that would be a permanent reminder that a library is an active and important cultural and educational center of society. Specific examples, projects, and activities that last for several years or seasons fall in the domain of the exchange of good practices in the work of libraries. The mentioned ongoing projects treat the relationship between domestic authors - domestic readers (Macedonian authors - Macedonian readers), the strategy of the library as an open space for cultural and social interaction, and a safe place for creative expression. In one segment, the paper also deals with the innovative approach and creating the content from the domain of informal education (education activities) and producing new readership/library members. Through references and reminders of the history and tradition of the Department of the Popularization of the Book Stock of the Public Library "Braća Miladinovci" Skopje, the text also follows the continuity in terms of finding the solutions for improving the reading culture degree with different generations.

KEY WORDS | cultural center, open approach, positioning, the bridge between an author and a reader, educational center, creative expression, third place, the culture of reading

АЛЕКСАНДРА ЙУРУКОВСКА

a.sokolovska@gmail.com

СНЕЖАНА СТОЙЧЕВСКА

snezana.stojcevska@gmail.com

Государственное учреждение Городская библиотека
имени Братъев Миладиновци, г. Скопье
(Республика Северная Македония)

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ КНИЖНОГО ФОНДА
КАК КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ
ПРОДВИЖЕНИЕ ГОРОДСКОЙ БИБЛИОТЕКИ
ИМЕНИ БРАТЬЕВ МИЛАДИНОВЦИ КАК ПРИМЕР ПЕРЕДОВОЙ ПРАКТИКИ

РЕЗЮМЕ | В статье рассматривается влияние современных вызовов на публичные библиотеки, излагается суть работы библиотеки и библиотекарей в окружении. В свете постоянных изменений современного общества и требований читателя сегодняшнего дня, деятельность библиотеки, в том числе и популяризация книжного фонда, требуют инновационных решений и проектов, которые будут постоянно напоминать, что библиотека является активным и значимым культурно-образовательным центром общества. Конкретные примеры, проекты и мероприятия относятся к сфере обмена передовым опытом работы библиотек и продолжают несколько лет или несколько сезонов. В настоящих проектах рассматриваются отношения между отечественным автором и отечественными читателями (македонский автор - македонские читатели), стратегия развития библиотеки как открытого пространства культурного и социального взаимодействия и лучшего места для творческого самовыражения. Одна часть работы посвящена инновационному подходу и созданию контента из области неформального образования (образовательной деятельности) и созданию новой читательской/библиотечной аудитории. Посредством ссылок и напоминаний об истории и традициях Отдела популяризации книжного фонда Государственного учреждения Городская библиотека имени Братъев Миладиновцы - Скопье (ГБСК), в тексте соблюдена преемственность в плане поиска решений по повышению уровня культуры чтения среди разных поколений.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | культурный центр, открытый доступ, позиционирование, мост между автором и читателями, образовательный центр, творческое выражение, третье место, культура чтения

